

Р. КИРЈАЗОВСКИ

ВНАТРЕШНО-ПАРТИСКАТА ДИСКУСИЈА ВО КПГ ПО МАКЕДОНСКОТО НАЦИОНАЛНО ПРАШАЊЕ МЕЃУ III ВОНРЕДЕН (ноември 1924) И III РЕДОВЕН КОНГРЕС НА КПГ (март 1927)

Балканските и Првата светска војна и договорите што настапија врз основа на кои Македонија беше разделена меѓу Грција, Бугарија и Србија не само што не го решија туку уште повеќе го комплицираа македонското национално прашање.

Консуматорите на пленот, незадоволни од тоа што ограбиле, се стремееа и се подготвуваа за нова прераспределба, поради што Македонија и натаму претставуваше причина и жариште за нови конфликти и војни меѓу балканските буржоаски држави. Со цел да го овековечат владеењето на Македонија тие презедоа низа реакционерни денационализаторски мерки врз Македонците. Грчките владеечки режими со присилното иселување на Македонците и населувањето на Македонија со Грци-просфиги, сакаа, меѓу другото, да демонстрираат дека националното прашање е „решено“ во македонските области што ѝ припаднаа на Грција.

Меѓутоа, поделбата на Македонија и мерките што ги презедоа балканските буржоаски држави уште повеќе ги поттикнаа и зајакнаа стремезите на Македонците за национална слобода, за афирмација на самобитноста.

Таа ситуација го испречи македонското прашање како еден од најсериозните проблеми на Балканот, поради што на балканските комунистички партии им наложувахе да изградат и заземат свој став за неговото разрешување.

Во овој прилог, како впрочем се гледа и во самиот наслов, ќе се задржиме само на внатрешно партиската дискусија за ставот на Комунистичката партија на Грција меѓу III-от вонреден (ноември 1924) и III-от редовен конгрес (март 1927) на КПГ.

Комунистичката партија на Грција е основана во ноември 1918 година, а со основањето на Балканската комунистичка федерација во 1922 година станува нејзин член.

На првата Конференција на Балканската комунистичка федерација одржана во Софија во мај—јуни 1922 година КПГ за

прв пат се судри со македонското национално прашање кое, меѓу другото, беше поставено на дневен ред. Претставникот на КПГ Пецопулос побара од Конференцијата да не се дискутира по тоа прашање, бидејќи, како што образложи тој, ЦК на КПГ по тоа прашање не се има произнесено. Предлогот на Пецопулос го поддржаа делегатите на КПЈ и Турција, а румунскиот делегат заведе неутрален став.

На седницата на Националниот совет на КПГ одржана во мај 1923 година во политичкиот реферат беше засегнато и прашањето за ставот на КПГ спрема националните малцинства и усмерување на работата меѓу нивните редови за нивно масовно вклучување во борбата.¹⁾

На Конференцијата на Балканската комунистичка федерација (БКФ) која ја започна својата работа во јуни 1923 година во Софија на дневен ред беше поставено македонското и тракиското прашање. Конференцијата се залагаше за усвојување и исфрлување на паролата „Обединета и независна Македонија“ со цел да се придобијат македонските бегалски маси на страната на револуцијата која што се очекуваше скоро да избувне во Бугарија и, според предвидувањата на раководителите на БКФ да се прошири и во другите делови на Балканот. Поради септемврските настани во Бугарија, Конференцијата не ја заврши својата работа.

По повод одржувањето на Конгресот на СКП (б) во декември истата 1923 година во Москва БКФ ја продолжи својата конференција која беше прекината во Софија. На конференцијата беше усвоена паролата „Обединета и независна Македонија“ со која се согласи и делегацијата на КПГ.

Резолуцијата на БКФ по македонското национално прашање усвоена во Москва со која на Македонците им се признаваше правото да се осамосталат, обединат и формираат своја држава предизвика отпор и реакција кај некои раководни фактори на КПГ. Прв реагираше членот на ЦК на КПГ и уредник на централниот орган на КПГ „Ризоспастис“ Гјанис Кордатос. Тој, напатајќи го ставот, односно паролите „Обединета и независна Македонија“, „Обединета и независна Тракија“, меѓу другото, тврдеше:

„...паролата за автономија на Македонија и Тракија е надвор од просторот и времето, бидејќи Македонија веќе е поделена во три делови и жителите на грчка Македонија сè сите Грци, кое нешто и мене лично ми е познато.“²⁾

Ставот на Кордатос е јасен. За него во грчкиот дел на Македонија живеат само Грци и според тоа македонското прашање за КПГ не постои.

1) в.с. „Rizospastis“, орган на ЦК на КПГ од 18 февруари 1927 год.

2) К. Mpramu, Slavokomunistike organosis en Makedonija, Tessalonik 1953, стр. 92.

И покрај тоа што БКФ на својата конференција во Москва во декември 1923 година ја прифати паролата „Обединета и независна Македонија“ со која се согласи и делегацијата на КПГ, прашањето за реализирање на таа парола пред ЦК на КПГ беше поставено дури во февруари идната, 1924 година. На таа седница на ЦК на КПГ беше одлучено, ЦК пред да заземе официјален став по однос на паролата „Независна и обединета Македонија“, најнапред да се добие согласност од одделенијата на Партијата. За таа цел ЦК испрати свој член да издејствува таква согласност. Одговорот на делегатот на ЦК на КПГ беше негативен. Само партиското одделение на Пиреј и некои секции на ОКНЕ (Организација на комунистичката младина на Грција) се согласија за прифаќање на паролата „Обединета и независна Македонија“. Поради таквиот став на партиските одделенија и на некои врвни раководители, КПГ не се изјасни за паролата.

Поради тоа, политиката на КПГ по националното прашање до III-от вонреден конгрес беше напаѓана и карактеризирана од бугарските комунисти како австромарксистичка, дури и националистичка.³⁾

На V-от конгрес на Комунистичката интернационала кој заседаваше во Москва во јуни 1924 година беше дискутирано и за ставот на комунистичките партии по националното прашање. Членот на ЦК на СКП(б) Мануилски во својот реферат по националното прашање, зборувајќи за грешките на некои југословенски комунисти, меѓу другото, рече: ... „Ако внимателно го анализираме тој став ќе видиме дека потекнува од Втората интернационала, од идејата дека пролетаријатот земајќи ја власта од буржоазијата ќе прифати граници што беа создадени од редица војни и насилија. Ставот на нашите другари Грци по македонското прашање е погрешен и е од иста категорија. Балканската комунистичка федерација предвидувајќи едно вооружено движење на Балканот, издаде повик повикувајќи го пролетаријатот да ја побара независноста на Македонија. КПГ прогласот не го растури и не ги запозна комунистите со содржината на истиот.“⁴⁾

Резолуцијата на V-от конгрес на Комунистичката интернационала по националното прашање во Централна Европа и Балканот го има и следниов дел: „... Правото на секоја нација е слободно да се определат себеси до отцепување... Што поскоро да се формулира паролата: национално отцепување на угнетените нации во Полска, Романија, Чехословачка, Југославија и Грција.“⁵⁾

Грчката партиска делегација на V-от конгрес на Комунистичката интернационала составена од П. Пуљопулос и Серафим Максимос ги прифати одлуките на Конгресот на КИ по нацио-

³⁾ „Rizospastis“, од 18 февруари 1927 г.

⁴⁾ исто од 2 март 1927

⁵⁾ исто

⁶⁾ исто од 1 март 1927

налното прашање и се обврза КПГ да ги спроведе во дело. Еве што, меѓу другото, пишува Серафим Максимос во врска со дискусиите по македонското прашање на Конгресот на КИ:

„...Бев претставник (со др. Пуљопулос) на V-от Конгрес на Комунистичката интернационала и мошне добро се секавам на кој начин и на каков тон другарот Коларов го критикуваше претставникот на КП на Србија (по потекло Македонец) кога го постави прашањето од автономистички позиции. Ние, рече тој, не сме автономисти, туку комунисти и како такви го поставуваме прашањето. Во ист дух зборуваше и претставникот на Комунистичката интернационала. Тоа го истакнувам за да се сфати од сите во каков смисол и како се разгледуваше македонското прашање. Го истакнувам за да не се сфати дека нашата партија се испреплетка во еден пуч од чисто авантуристички или од иста природа побуди. Како претставници на Партијата имавме налог од страна на мнозинството на ЦК да браниме, според моето убедување, оправдани ставови и мислења, нешто што и го сторивме. Но како учесник на Конгресот ги слушнав, ги дискутирав и ги прифатив како оправдани ставовите по македонското прашање кои впрочем и самите нешта ги потврдија за исправни“.⁷⁾

Од 26 ноември до 3 декември 1924 година во Атина КПГ го одржа својот III вонреден конгрес. На дневен ред на Конгресот беше поставено и македонското национално прашање. Конгресот во духот на одлуките и ставот на БКФ и КИ требаше да заземе официјален став, односно да ја прифати паролата за „Независна и обединета Македонија“. На тоа остро се спротивставија членовите на потесното партиско раководство Гјанис Кордатос, Томас Апостолидис и други. Тие своето спротивставување на паролата го бранеа со следното: 1) дека Партијата не можеше (не беше објективно и субјективно во положба) да ги ангажира сите свои сили (да се избори) за националното прашање и 2) дека условите во Македонија и Тракија не беа исти со условите во другиот дел на Балканот“.⁸⁾

По остра и долга дискусија во која учествуваше и претставникот на КИ македонското прашање, односно паролата „Обединета и независна Македонија“, беше ставено на гласање. Гјанис Кордатос и Томас Апостолидис останаа во малцинство и беа исклучени од КПГ, а КПГ за прв пат официјално заведе став по македонското национално прашање.⁹⁾

Во резолуцијата на Конгресот во врска со тоа прашање, меѓу другото, се вели:

„Конгресот ја прифати паролата што ја формулира VI и VII балканска конференција за единствена и независна Македонија како созем правилна и револуционерна, образложувајќи го овој став со тоа дека

⁷⁾ исто од 6 февруари 1927

⁸⁾ исто од 12 февруари 1927

⁹⁾ исто од 18 февруари 1927

поделбата на Македонија помеѓу Југославија, Грција и Бугарија го јакнат уште повеќе копнежот на Македонците да ги обединат сите три дела на нивната распарчена татковина и да создадат една Македонија единствена и независна... Борбата на партијата против колонијалистичката политика на грчката буржоазија и присилното иселување, за травата на угнетените националности на Македонија и Тракија од грчката буржоазија и за целосно нивно ослободување е една од непосредните задачи на Партијата...

Комунистичката партија на Грција е и единствената партија што води немилосрдна борба против тоа насилство, против политиката на угнетување и економско експлоатирање на туѓите народи. Борејќи се против буржоазијата, КПГ поддржува секоја вистинска револуционерна борба на тие народи и го прокламира правото на самоопределување на секоја нација до нејзиното отцепување и формирање нејзина независна држава...¹⁰⁾

По завршувањето на Конгресот ЦК на КПГ испрати свои активисти во внатрешноста за да ги обработаат донесените документи, а особено да го објаснат прифатениот став по националното прашање. Ставот на таканареченото малцинство Кордатос-Апостолидис¹¹⁾ по македонското прашање беше осуден и окарактерисан како социјалдемократски.¹²⁾

Меѓутоа, расцепот на КПГ во Конгресот уште повеќе ја наостри и продлабочи внатрешната криза на Партијата.¹³⁾ Противниците на политичката линија и прифатената парола во Конгресот по националното прашање им послужи како еден од најаките адути во нивната борба против патриотското раководство и една од најглавните причини за тешката положба на Партијата. Нив им помогна фактот што КПГ, како впрочем и погоре изнесовме, не изврши никаква идеолошка работа за да ги подготви широките работни маси за прифаќање на еден таков став. Не само членството туку и самото раководство немаше расчистени поими по националното прашање и не беше убедено за оправданоста на таа парола.

Покрај Кордатос-Апостолидис, во Солун се појави таканаречената „Нова група комунисти“ која се отцепи од КПГ поради прифатениот став по националното прашање. Спротивставувајќи се на паролата „Обединета и независна Македонија“, групата декларираше:

¹⁰⁾ исто од 14 февруари 1924, 3 април 1925, 6 февруари 1925 и јули 1925 год.

¹¹⁾ Томас Апостолидис на III-та изборна конференција одржана во септември 1923 година беше избран за член на ЦК на КПГ и генерален секретар на КПГ.

¹²⁾ „Rizospastis“, од 12 февруари 1927 г.

¹³⁾ Внатрешната криза во редовите на КПГ датираше многу од порано. Раководителите на КПГ не беа единствени по основните прашања ако што се формата за водење на борбата, организационото, синдикалното и другите прашања.

„мотивацијата за автономија со цел да се избегнат идни војни од страна на соседните буржоаски држави не е можно да му послужи на тој проблем имајќи го предвид фактот дека новата автономна држава опкружена од истите тие соседи, следствено е да стане цел на истите и на нивните окупаторски стремежи.“¹⁴⁾

Секако еден од најчестите и главен аргумент против ставот на КПГ за обединета и независна Македонија беше судбината на штотуку населените бегалци во идното создавање на македонската држава. Генералниот секретар на ЦК на КПГ П. Пуљопулос¹⁵⁾ во својата статија под наслов „Македонски вулкан“ се обиде да даде одговор на тоа прашање во која, меѓу другото, пишува:

„Работничко-земјоделското население, бегалците на Македонија и Тракија нема од ништо да се плаши. Ниту од комитите ниту од свертвата на Бугарите. На грчкото население ќе му се пружи можност веднаш по автономијата на Македонија и Тракија да се организира во совети и да се оддаде во развојот и просперитетот на Македонија и Тракија. Тоа е единствениот начин за нивниот спас. Проблемот на распределбата на земјата и нејзиното дефинитивно населување, кој денес ги предизвикува конфликтите и пресметките меѓу месните селани и просфигите, ќе се реши на тој начин што по прогласувањето на единствена и независна Македонија Грците — просфиги и месните селани ќе се свикаат во национален совет за да ја разделат меѓу себе земјата (нивјето) во согласност со интересите на бедното земјоделско население — месните жители и бегалците...“¹⁶⁾

Казнетите бивши раководители на КПГ Томас Апостолидис и Гјанис Кордатос не само што не се согласија на одлуките на III вонреден конгрес туку се ставија во отворена опозиција и јавно ја напааѓаа целокупната политика на Партијата, а особено ставот по националното прашање. Гјанис Кордатос својата несогласност со политиката на КПГ и донесените одлуки на Конгресот и своите ставови ги изнесе во своето писмо испратено до ЦК на КПГ на 5 мај 1925 година.

Во писмото Гјанис Кордатос, меѓу другото, пишува:

„Последниот вонреден Конгрес (1924) во големо мнозинство донесе такви одлуки поради кои сега се бориме во еден вистински хаос. ... Во политичкото прашање (програмски насоки на партијата) спротивно на мојот реферат во кој се потенцираше дека целото наше настојување треба да биде насочено во правец да бидеме една вистинска партија на масите, а се усвои став дека можеме да минеме по период на големи политички превирања и подготовки за искористување на ситуацијата за заземање на политичката власт.

¹⁴⁾ „Rizospastis“, од 25 февруари 1925 година.

¹⁵⁾ П. Пуљопулос за генерален секретар на КПГ беше избран на III-от вонреден конгрес на КПГ одржан во ноември 1924 г.

¹⁶⁾ вес. „Rizospastis“, од 14 февруари 1924 година.

Референтите на политичката програма во споменатиот Конгрес со еден младешки романтизам ја прикажаа грчката и балканската стварност не како таа објективно беше, туку како што тие сакаа да биде. Нашата политичка партија привлечена од младешкиот романтизам на новото раководство сметаше да делува меѓу еднакво можни балкански фактори. Таквото убедување на раководството стигна до тој степен што да стане иманентна идејата (паролата за автономија) и од тоа да се фрлат сите сили на Партијата во политиката по националното прашање. Дадената битка заврши со полн пораз, бидејќи малцинствата не се раздвижија, а работничката класа покажа целосна незаинтересираност. Дадената битка покажа уште дека раководството на Партијата привлечено од ентузијазмот кое заедно ја претвори КПГ во партија на националните малцинства...

Горната иманентна идеја ја турна КПГ во избрзани акции кои непобитно донесоа катастрофи. Целото наше внимание беше насочено на македонското прашање...¹⁷⁾

Гјанис Кордатос своите погледи по националното прашање уште појавно ги изнесе во неговите статии.¹⁸⁾ Во тие статии, на кои им се придружи и Апостолидис, се тврди категорички дека политиката на КПГ по македонското прашање, поради измената на националниот состав на грчкиот дел на Македонија во корист на Грците и измените на Балканот, не успеа и на Партијата и донесе катастрофални последици и заради тоа треба да се напушти.

Ставот на Кордатос по националното прашање Русинот Мануилски го карактеризира како австромарксистички, а лично Кордатос како претставник на австросоцијалистот Бауер. Во една негова статија во списанието на Комунистичката интернационала (германско издание) во 1925 година ставовите на Кордатос ги спореди со Србинот комунист Сима Марковиќ, а неговата дејност како штетна за делото на балканската револуција.¹⁹⁾

Во врска со нападите на овие малцина кои имаа за цел КПГ да го напушти својот став по националното прашање прифатен на III вонреден конгрес, членот на ЦК на КПГ Серафим Максимос објави статија под наслов „Ако не е правилна политиката на КПГ по македонското прашање, која ќе биде поправилна? — Треба да ја продолжиме политиката по македонското прашање, или да ја напуштиме?“²⁰⁾ Максимос ги побива аргументите на малцинството и тврди дека ставот на КПГ по македонското прашање е правилен и марксистички.

¹⁷⁾ исто, од 8 февруари 1927 година.

¹⁸⁾ исто, од 13—14 јуни 1925 и 17—18 февруари 1927

¹⁹⁾ исто, од 18 февруари 1927 год.

²⁰⁾ исто, од 20 јуни 1925 година.

Во билтенот бр. 2 на ЦК на КПГ од мај 1926 година е објавено соопштението на ЦК на КПГ со кое се дообјаснува ставот и задачите на партијата по македонското прашање. Во соопштението, меѓу другото, се вели:

„Прокламираваме од принципиелни причини самоопределување на малцинствата на Македонија и Тракија до отцепување и против секако национално угнетување... Но тоа прашање не е централно во политиката на нашата Партија. Штом малцинствата со свои сили тргнат за свое самоопределување, ќе ја помогнеме нивната борба како нивни сојузници. Борбите на малцинствата се сојузнички за нас. Комунистичката партија на Грција сојузнички ќе ја помогне борбата на македонското и тракиското малцинство штом тие се дигнат. Не преземаме да створиме движење на малцинствата во Македонија и Тракија, ниту се заземаме ние да ги решиме проблемите на малцинствата, во кои бездруго не треба да забораваме, покрај пролетаријатот има сериозен дел и на буржоазијата која има спротивни економски интереси од него. Комунистичката интернационала ги помага национално-револуционерните движења на колонијалните народи штом масите на тие народи со своја организација и раководство се борат за самоопределување. Комунистичката интернационала не ги создава национално-револуционерните движења. Борејќи се (КПГ) за правото на самоопределување до отцепување и против националното угнетување во Македонија и Тракија, Партијата впрочем во денешните услови не треба да го стави националното прашање како централно во својата политичка борба и да го издига како денешна парола за акција: Независна Македонија и Тракија...“²¹⁾

Според гореситираното соопштение, КПГ на Македонците им го признава правото на самоопределување до отцепување, но не зема обврска да ја организира и да ја раководи нивната борба за постигнување на таа цел. Секако таков став на КПГ произлезе од говорот на Сталин пред југословенската делегација при Извршниот комитет на Комунистичката интернационала во врска со националното прашање на Југославија објавен во „Ризоспастис“ од 27 мај 1925 година. Сталин, меѓу другото, рече: „... за да се избегне секое недоразбирање, должен сум да се задржам на тоа прашање. Правото на целосна независност не треба да се сфати како обврска спрема угнетените нации. Тие, нациите, го користат или не нивното право...“

Овие ставови на Сталин кои се апострофирани во соопштението на ЦК на КПГ, на Кордатос и другите од малцинството им послужија како основен материјал во нивната борба против ставот и политиката на КПГ по националното прашање прифатена во III вонреден конгрес. Еве во врска со тоа, меѓу другото, што пишува Кордатос:

²¹⁾ исто, од 18 февруари 1927 год.

„Постојат ли во Македонија под Грција истите предуслови? Постојат ли компактни малцинства што да бараат да претставуваат одделна држава? Прашањето на „малцинствата“ на Македонија под грчка власт појавуваат исти случаи и исти појави како што се појавуваат и во Јужна Србија, Хрватска и Бугарија? Постои ли во тој период револуционерен врнеж на целиот Балкан и посебно во Македонија под грчка власт? Таа е целата вистина и единствената. Така во принцип треба да се постави прашањето. Меѓутоа, така не беше поставено на Конгресот. Се сметаше дека Балканот е распален од револуционерни сили и национални малцинства. Таа е основната грешка на КПГ (прва грешка на КПГ) и оттука почнува синџирот на грешки... Тоа е револуционерен авантуризам...“²²⁾

Според горните тврдења на Кордатос, во егејскиот дел на Македонија не постоеше македонско компактно малцинство кое на револуционерен начин бараше осамостојување и формирање на своја држава и според тоа ставот по македонското прашање усвоен во III вонреден конгрес на КПГ беше „авантуристички“. Кордатос со своите големогрчки националистички позиции отиде толку далеку што за него прифатената парола не само моментално не одговараше на грчките услови туку засекогаш.

Внатрешно-партиската дискусија за кризата на КПГ привремено беше прекината со воведувањето на диктатурата на Пангалос.²³⁾

Диктатурата на Пангалос е спроведена со еден невиден терор. По десетици комунисти и демократи беа испратени во затворите и логорите. Беа организирани судски процеси на комунисти обвинети за автономистичка дејност. Беше забранет централниот орган на КПГ „Ризоспастис“. Многу партиски организации неподготвени за илегална работа беа растурени.

Четиринаесетмесечната илегална работа и животот во кои за прв пат се најде КПГ, природно беше да предизвика паника, малодушност, опортунистички, ликвидаторски и други појави и тенденции во нејзините редови од идеолошки, организационен и политички карактер. Поранешните фракционаши и противници најдоа повољно тло и нови едномисленици и сојузници во нивната борба против политичката линија, стратегијата и тактиката на Партијата. Беше нужно партијата да преземе итни организациони и политички мерки за консолидирање на своите редови и сузбивање на наведените тенденции. За таа цел на 9 септември 1926 година, веднаш по укинувањето на диктатурата на Пангалос, беше одржана организациона конференција во која беше анализирана целокупната ситуација во земјата и во Партијата. Беше избран

²²⁾ исто, од 12 февруари 1927 год.

²³⁾ Диктатурата на Пангалос траеше 14 месеци, односно од јули 1925 до август 1926 година.

Централен комитет на чело со П. Пуљопулос со задача со сите сили да се бори за разрешување на многуте сериозни проблеми со кои се судруваше КПГ.

Меѓутоа, ударот дојде од каде најмалку се очекуваше. П. Пуљопулос кој на III-от вонреден конгрес и партиската конференција беше избран за генерален секретар на Партијата не само што одби да ја прифати, односно да продолжи да ја извршува својата функција како генерален секретар на ЦК туку поднесе барање да биде избришан од членството на Партијата и презеде една офанзива против нејзината целокупна дотогашна политика, стратегија и тактика, затоа што, според него, Партијата се наоѓала во тешка положба. Интересно е да се забележи и тоа дека Пуљопулос ја напаѓаше политиката на КПГ и за времето кога тој бил нејзин креатор, односно кога тој стоеше на чело на ЦК.²⁴⁾ Настојувањата на ЦК да го разубедат П. Пуљопулос да се откаже од неговите ставови и да ја преземе функцијата на генерален секретар на ЦК не вродија плод. На седницата на ЦК на КПГ одржана на 17 декември 1926 година тој беше исклучен од Партијата.²⁵⁾

Кризата што ја продлабочи П. Пуљопулос во условите и состојбата во кои се наоѓаше КПГ по диктатурата на Пагкалос имаше многу далекусежни негативни последици за развојот на работничкото движење во Грција.

Во редовите на КПГ започна фракционашка борба во која се напаѓаше и дискредитираше целокупната дејност и политика на Партијата, а особено одлуките и ставовите на III-от вонреден конгрес по националното прашање.

Со цел да се извлече од оваа тешка ситуација ЦК на КПГ во ноември 1926 година донесе решение пред одржувањето на III-от редовен конгрес²⁶⁾ да се води јавна дискусија²⁷⁾ во која им се даде можност на сите членови на Партијата да ги изнесат своите ставови и мислења за основните прашања за минатата и идната работа, за причините на внатрешната криза и сл.

Во овој наш прилог нема да се задржиме на сите прашања по кои се водеше дискусијата, туку само на делот на дискусијата што се однесуваше на македонското прашање.

Дискусијата за политиката на КПГ по националното прашање заведе најголем простор, бидејќи критичарите сметаа дека таа беше една од основните причини за кризната и хаотичната положба на Партијата.

²⁴⁾ П. Пуљопулос како секретар на ЦК на КПГ беше од декември 1924 до септември 1926 година.

²⁵⁾ „Rizospastis“, од 5 февруари 1927 година.

²⁶⁾ III-от редовен конгрес на КПГ е одржан во март 1927 год.

²⁷⁾ Дискусијата е водена во партискиот печат, а особено во централниот орган на КПГ „Rizospastis“

Прв во дискусијата се јави споменатиот П. Пуљопулос со статијата под наслов: „Внатрешната криза на КПГ — кризата по ноември 1924 година“.²⁸⁾

Во статијата Пуљопулос тврдеше дека политиката на КПГ по националното прашање на Македонија и Тракија се покажа исцело погрешна и поради тоа банкротира. Исто така, според него, погрешно беше и тоа што националното прашање беше ставено во центарот на дејноста на Партијата запоставувајќи ги другите полиња. Бранејќи ги овие свои ставови, Пуљопулос, меѓу другото, пишува:

„... Таа политика (не мислам овде на правилната политика на поддржување правото на целосно самоопределување на угнетените националности до нивно отцепување, ако и каде тие изразија едно такво барање, туку на паролата „Обединета и независна Македонија“, „Обединета и независна Тракија“ фрлени од КПГ и толкувани од некоја наша политика по националното прашање) банкротира и не можеше да не банкротира, бидејќи беше одраз не само на погрешната оценка на односите на силите во земјата туку на револуционерен романтизам. Не се анализира и согледа конкретно вистинската ситуација на земјата и движењето посебно во грчка Македонија врз основа на која КПГ ќе ја одредеше својата политика по националното прашање“.

Во продолжение Пуљопулос во врска со тоа тврди:

„КПГ не согледа дека во Грција не постоеше колку што требаше движење на национално-револуционерни маси, ниту огромната промена што настана со иселувањето на Македонците и населувањето на Грци бегалци, ниту сигурната опасност од штетата што ќе ја имаше ако паролите не беа разбрани и прифатени од масите...“²⁹⁾

Во одговор на обвинувањата од функционерите на Балканската комунистичка федерација дека КПГ до III-от вонреден конгрес водеше австромарксистичка, дури и националистичка политика по националното прашање, Пуљопулос, меѓу другото, пишува:

„... Самите настани впрочем покажаа дека ... не може да постои меѓународен рецепт кој ќе наложува фрлање пароли од други балкански партии неприлагодени со вистинските услови на тие земји. Тоа што дотогаш не ѝ достасуваше на КПГ беше една поинтензивна дејност против истребувачките и денационализаторските мерки на грчката буржоазија врз Македонците со што ќе покажеше дека партијата на пролетаријатот е во заштита на потиснатите права на малцинствата“.³⁰⁾

²⁸⁾ „Rizospastis“, од 5 февруари 1927 година.

²⁹⁾ исто, од 5 февруари 1927

³⁰⁾ исто, од 5 февруари 1927

Од горното тврдење на Пуљопулос произлегува дека паролата „Обединета и независна Македонија“ не можеше да придонесе за придобивањето на Македонците на страната на револуцијата и поради тоа не држи критиката врз КПГ затоа што благовремено истата (паролата) не ја прифати. Меѓутоа, Пуљопулос заборава, можеби и свесно, на стремежите, желбите на Македонците за национално ослободување и нивните борби за реализирање на истите и кој не води сметка за нив и не ги почитува само штета ѝ нанесува на револуцијата како впрочем што го потврди историската пракса во текот на Антифашистичката војна во Грција.

Во продолжение на својата полемика Пуљопулос тврди дека политиката по националното прашање, односно паролата „Независна и обединета Македонија“, ја доведе во опасност КПГ од општествено-револуционерна партија да се претвори во национално-револуционерна организација и да се створи впечаток дека истата соработуваше со бугарските комити (Врховистите). Бранејќи го тоа, Пуљопулос, меѓу другото, вели:

„...и тоа од причина како што стојат денес работите ниту национално-револуционерно движење имаме меѓу грчките маси ниту постот тракиска нација, така што да се оправдува борбата за национална независност кога, нема ниту белег на таква борба од населението, а од друга страна, натрупувањето на Грци бегалци во Македонија и Тракија претставува една таква очигледна стварност што е смртоносна грешка за една политичка партија да не ја предвиди при одредувањето на своите пароли и ставови. Според тоа, условите во Грција ги направи паролите „Обединета и независна Македонија“ и „Обединета и независна Тракија“ непогодни и ѝ го пружија на буржоазијата опасното оружје да ја карактеризира како предавничка“³¹⁾ (Партијата б. м.).

На крајот Пуљопулос оценува дека политиката по националното прашање беше главната причина за избувнувањето на внатрешната криза на Партијата и за извесен период целосно губење на влијанието и авторитетот меѓу веќе освоените маси. Според него, „единствената правилна политика по националното прашање требаше да произлегува од следните линии: против законувачката војна за повторна поделба на Македонија; против секаква искоренувачка конвенција за размена или „доброволно емигрирање“; заштита на целосна национална слобода за малцинствата; целосно самоопределување; за балканска федерација во која македонскиот народ ќе ја одреди својата судбина“.³²⁾

³¹⁾ исто, од 5 февруари 1927

³²⁾ исто, од 5 февруари 1927

Резимирајќи ги резултатите од политиката на КПГ по националното прашање, Пуљопулос заклучува дека, покрај реченото таа „не презеде никакви акции за заштита на јазиците, просветата и културната слобода на Македонците, не ги воспита правилно и во интернационалистички дух работните маси и тн...“³³⁾

Во врска со тврдењето на Пуљопулос, Кордатос и други дека благодарение на политиката на КПГ по националното прашање влијанието и авторитетот на Партијата опадна меѓу веќе освојените маси, одговори Никос Кокинос. Тој во својот одговор, меѓу другото, пишува:

„... другарот Пуљопулос ни префрлува дека политиката беше погрешна, која, покрај другите зла, ги отргна масите од влијанието на Партија и за да „докаже“ колку е тоа точно се повика на аргументот дека истото го тврдеше и претставникот на Комунистичката интернационала. Јас нема да се впуштам зошто тоа го рече претставникот на Комунистичката интернационала. Тоа не е правилно, бидејќи со тоа прашање ќе се позанимава еден Конгрес на Партијата и ако ние потврдиме дека тоа што го рече претставникот на Интернационалата е точно, тогаш со ништо нема да се разликуваме од верниците муслимани кои не јадат свинско месо не затоа што им штети на здравјето, туку затоа што тоа го рече Мухамед“.

Во продолжение Кокинос, објаснувајќи ги причините за зацврстувањето на буржоазијата пред и по Првата светска војна и во тој контекст на положбата и развојот на работничкото движење во Грција, пишува:

„... што значи дека и во случај националното прашање да не беше во средината постоеле многу поводи буржоазијата да си ја сврши својата работа... Еден од фактите што ја докажува правилноста на нашиот став по националното прашање е Сегрчката конференција кога, и покрај настојувањата на социјалфашистите и шпиуните, организираниите работници во целост ѝ се придружија на КПГ, а особено во Македонија и Тракија, односно во областите за кои се однесува нашата политика по националното прашање, нашата Партија е поцврста повеќе од секогаш. Тврдењето дека нашата парола (Обединета и независна Македонија, м. з.) не одговара затоа што во Македонија не постои чист македонски народ е смешно, бидејќи признаваме дека македонските идеали се уништени од грчкиот, српскиот и бугарскиот шовинизам...“³³⁾

Во текот на внатрешно-партиската дискусија беше поставено и прашањето дали националното прашање за комунистичките партии е принципиелно или тактичко-стратешиско прашање.

Земајќи учество во дискусијата, Георги Сјантос³⁴⁾ во врска со тоа пишуваше:

³³⁾ исто, од 8 март 1927 г.

³⁴⁾ Георги Сјантос тогаш работеше како партиски функционер во синдикатите, а од крајот на 1941 година до 1945 година беше секретар на ЦК на КПГ.

„...Националното движење на малцинствата никогаш не може да претставува принципиелно прашање за комунистичките партии. Принципиелното прашање за комунистичките партии е класната борба која има за цел соборување на капитализмот и востановување на комунизмот. Следствено секое друго движење што ја слабее силата на капитализмот не може а да не се поддржува, но од стратегиски причини за постигнување на крајната цел. Поради тоа линијата на КПГ по националното прашање прифатена во III-от вовреден конгрес е целосно погрешна и заради тоа треба да се корегира...“³⁵⁾

Според Сјантос, револуционерното движење на националните малцинства треба да се подреди и да му користи на делото на револуцијата, а каква ќе биде нивната судбина по победата на револуцијата, не дава одговор. Настаните во текот на НОВ (1941—1945), кога Сјантос стоеше на чело на КПГ и на отпорот на Грција, потврдија дека тој не само што во ништо не се откажа од горните негови ставови туку ги спроведе во дело со негативни последици за самата револуција во Грција.

Впрочем да видиме во врска со тоа прашање што одговорил Х. Ватис. Тој во својот одговор, меѓу другото, истакна:

„...да започнеме теоретски да го поставиме прашањето. Дискусијата од 1924 година е водена околу тоа дали националното прашање е принципиелно или стратегиско прашање. Зборувајќи за принципиелноста на прашањето имаме предвид некои главни етапи на пролетерската борба по кои не може да се спори. Една од тие етапи е и борбата за урнување на империјализмот. Бидејќи победата над империјализмот не е можна без ослободување на колониите кои му обезбедуваат огромни економски резерви, борбата за ослободување на угнетените националности е принципиелно прашање за комунистичките партии. Без признавањето на неопходноста од таквата борба со сите практични последици, не е можно да постои комунистичка партија. Таа најмногу може да биде социјалдемократска. Но националното прашање истовремено може за комунистичката партија да е и стратегиско. Крајната цел — стратегиската цел — во денешниот период е урнувањето на империјализмот и во таа борба должни сме да ги употребиме сите револуционерни резерви меѓу кои и национално-ослободителните движења на угнетените народи... Ако заклучиме дека националното прашање е стратегиско, тогаш постои опасност да паднеме во друга крајност и да сметаме дека сојузот на пролетаријатот со угнетените треба да доведе само до победа на пролетаријатот, но не и до ослободување на угнетените нации. Што значи дека нивното ослободување ќе стане по пролетерската револуција и во рамките на државата. Така, по македонското прашање ќе се ограничиме во организирањето и сојузот со работничката класа и Македонците без да им го признаеме на нив правото на самоопределувањето до отцепување.

³⁵⁾ „Rizospastis“, од 13 март 1927 год.

Од тоа произлегува дека македонското прашање е принципиелно штом го признаваме правото на самоопределување до отцепување и стратегиско штом се бориме за организирање на пролетаријатот и угнетените за пролетерска револуција“.³⁶⁾

Во врска со тактиката и паролите на комунистичките партии Ватис вели дека тие можат да се менуваат во зависност од конкретните услови на борбата и настанатите промени, но без целосно откажување на националната политика на партијата. Може и треба да се критикуваат паролите ако тие не се прилагодени на конкретните барања на борбата и на условите, а таквата критика е неопходна.³⁷⁾

Политиката на КПГ по националното прашање ја бранеше и образложи А. Кимос.

На нападите и критиките на Пуљопулос, Кордатос, Апостолитис и други дека прифатената парола „Обединета и независна Македонија“ ѝ донесе огромни штети на Партијата, односно ѝ даде можност на буржоазијата да ги прогонува комунистите како автономисти, дека ја изолира од широките работни маси и ѝ даде можност на реакцијата да разгори шовинизам и врз основа на него да формира фашистички организации и тн., А. Кимос, меѓу другото, одговори:

„...наивно е да мислиме дека Партијата може да гради свои ставови по кое било прашање така што да и се бендисува на буржоазијата. Постои можност да има таков случај, но таквиот став не е болшевички. И самото постоење на Комунистичката партија не ѝ се бендисува на буржоазијата која очекува и бара поволен момент да ја ликвидира или барем да ја направи „неопасна“ за еден временски период. ...Националното прашање непосредно со прашањето на милитаризмот е најбитниот проблем на буржоазијата од сите земји. И кога Партијата зазема правилен став по тие два проблема (антимилитаристичка дејност и меѓу угнетените нации за заедничка борба со пролетаријатот), буржоазијата многу се вознемирува и при таков случај објавува немилосрдна борба против Партијата... Ке беше крајно чист опортунизам сакајќи да го избегнеме непосредниот напад од буржоазијата, да ја напуштиме нашата линија и нашата активност по прашањата кои најмногу ја засегаат буржоазијата. Ке беше многу голема заблуда ако причините за организационото слабеење што настана по затворањата и ставањето на Партијата во законот ги припишеме на погрешната политика по националното прашање“.³⁸⁾

Во врска со обвинувањата дека широките работни маси не ја разбраа и спрема тоа не ја прифатија политиката на КПГ по националното прашање, Кимос, меѓу другото, одговори:

³⁶⁾ исто, од 24 март 1927

³⁷⁾ исто

³⁸⁾ исто, од 26 февруари 1927

„... Многу е веројатно дека еден дел од заостанатите работни маси на Грција да не ја разбраа или погрешно ја разбраа паролата по националното прашање. Но тоа не може да се користи како аргумент за да се докаже дека таа парола беше погрешна. Тоа докажува дека Партијата не беше способна да ја објасни својата политика. Во таков случај не е нужно измена на политиката, туку преземање мерки да ја издигнеме нејзината способност — тој квалитет на Партијата — добро да ја објаснува својата политика и паролите. Не треба да забораваме дека политиката и паролите не треба да се прифаќаат и откажуваат во зависност на нивото на најзаостанатиот дел на грчките работни маси... Тие маси се наоѓаат под влијание на грчката буржоазија меѓу кои таа развива шовинизам и национализам. За да ја направиме разбирлива политиката на Партијата не треба да ја менуваме нашата национална политика и нашите пароли, туку да ја зајакнеме десет и сто пати нашата борба меѓу работните маси против грчкиот шовинизам, пропагандата за интернации и тн.“

На обвинувањата дека КПГ поради својата национална политика беше доведена во опасност да се претвори од општествено-револуционерна во национално-револуционерна партија, Кимос одговори дека таквите тврдења се неосновани, бидејќи како КПГ така и другите балкански комунистички партии и покрај тоа што не ја откажаа својата национална политика, сепак не се претворија во национално-револуционерни организации, односно партии.³⁹⁾

Пуљопулос во својата полемика против политиката на КПГ по националното прашање ја обвини и за соработка и содејство со комитите. Одговарајќи на тоа обвинување, А. Кимос, меѓу другото, го кажа следново: „... И сега во врска со тоа прашање можни се само три случаи:

1) Дека КПГ под една или друга форма соработуваше со комитите кои всушност се наоѓаа под влијание и раководство на буржоазијата и кои под форма за национално ослободување на Македонија, всушност се наоѓаа во рацете на грабнувачката бугарска буржоазија. Тоа тврдење на Пуљопулос не е вистинито и не е можно и во еден таков случај под која било форма поддршката од нашата партија ќе беше сериозна грешка.

2) Веројатен е случајот дека КПГ ќе ги помагаше национално-револуционерните организации во Македонија кои навистина водат борба за национално ослободување на Македонија, а не се сметаат за органи во рацете ниту на бугарската ниту на српската или друга буржоазија. Ако КПГ ги помагаше таквите организации, тогаш Партијата треба да се гордее за тоа. За тоа треба да пишуваме, да зборуваме и тн., се разбира, ако тоа одговара на условите на конспирацијата.

³⁹⁾ Исто

3) На крајот веројатен е последниот случај, според кој Партијата не помогна ниту една ниту друга организација и воопшто немаше никаква организациона или друга врска со било која национална или национално-револуционерна организација и дека буржоазијата ја изменили басната за „содејство“ со „комитите“ за неуспешно разгорување на шовинизмот.⁴⁰⁾

Тврдењето на Пуљопулос дека поради националната политика влијанието на КПГ меѓу широките работни маси беше намалено, Кимос го смета за произволно и неаргументирано. Во врска со тоа, меѓу другото, пишува:

„...Познато е дека влијанието на партијата во илегалство за малку или многу време се намалува (тоа зависи од нејзината политичка работа) и премногу е произволно да се препише тоа поради националната политика на Партијата. Штом Пуљопулос не претставува никаков доказ, сме принудени да го сметаме аргументот за произволен. За Партијата требаше да биде однапред јасно дека нашата болшевичка политика по националното прашање ќе сретнеше отпор и разочарување меѓу заостанатиот дел на работничката класа и особено меѓу просфигите⁴¹⁾ кои грчката буржоазија сака преку колонизација на Македонија и Тракија да ги употреби како главно средство за зајакнување на своето господство врз тие области. Личниот интерес на тие просфиги за извесен период се поклопува до еден степен со интересите на буржоазијата. Тој е сигурен факт на кого треба да сметаме. Треба да го земеме предвид затоа што со една погрешна политика не ќе ѝ биде тешко на грчката буржоазија да создаде од редовите на просфигите резерва за своите антиреволуционерни сили. Меѓутоа, не треба тоа да не принуди да се откажеме од нашата национална политика општо или делумно. Ние сме должни да го прошириме јазот меѓу бегалците и буржоазијата фрлајќи пароли за аграрното прашање, даноците и други прашања, отргнувајќи ги оттаму и ставајќи ги на страната на пролетаријатот и паралелно да водиме одлучна борба против шовинизмот и опасноста од една нова војна со што ќе го спречиме создавањето на единствен фронт меѓу буржоазијата и бегалците. Но некој предлага да ја измениме нашата национална политика од стравот случајно да не го изгубиме влијанието на Партијата меѓу заостанатиот дел на грчките работни маси, е равно на предлог за отворена покрепа на империјалистичката политика на грчката буржоазија.“⁴²⁾

Правото на самоопределување до отцепување на угнетените нации беше прашање по кое спореа некои од раководителите на КПГ. Кимос, задржувајќи се на тоа прашање, меѓу другото, пишува:

⁴⁰⁾ исто.

⁴¹⁾ Просфиги — грчки бегалци во Егејска Македонија и други краишта во Грција по Првата светска војна.

⁴²⁾ „Rizospastis“, од 26 февруари 1927 г.

„Др. Пуљопулос во својата статија не го откажува правото на самоопределување на угнетените нации. Не знаеме зошто др. Пуљопулос во таа статија го истакна само првиот дел од ленинистичкиот став по националното прашање и зошто не го истакна секогаш и секогаш тој составен дел на ленинистичкиот став кое е една од основните разлики на болшевичкиот од социјалдемократскиот став по тоа прашање. Мислам на правото на отцепување. Ако др. Пуљопулос мисли дека тоа е разбирливо штом зборува за признавање правото на „самоопределување“, има голема грешка.

Другарот Пуљопулос зеде учество на V-от конгрес на Комунистичката интернационала и должен е да знае дека Комунистичката интернационала го постави поконкретно тоа прашање и повеќе ја истакна разликата меѓу социјалдемократскиот и болшевичкиот став по тоа прашање...

Да забораваме по сето тоа и да го поставиме под прашање правото на отцепување — и тоа да го прави др. Пуљопулос и тоа не на едно место на неговата статија и паролите што ни ги предлага — или е случаен симптом што не е дозволен или е резултат на целосно напуштање на болшевичката линија на Комунистичката партија по националното прашање.

Др. Пуљопулос ја обвинува Партијата дека малку стори за интернационалистичкото воспитување на грчките работници. Тоа веројатно дека е точно. Но тоа што предлага др. Пуљопулос да стори — напуштање на паролата: отцепување на Македонија и Тракија — е голем злочин спрема интернационализмот...

Ако ние не ја поддржиме и не ја прокламираме слободата на отцепување на Македонија и Тракија и паролата „Независна и обединета Македонија и Тракија“ што е израз на поддршката и прокламацијата (и покрај тоа што во извесен временски период и во определен дел во Македонија и Тракија не постои национално-револуционерно движење што би ја исфрлувало таа парола), ако ние не го поддржиме тоа отцепување пред победата на работничко-селанската власт на Балканот, тогаш ќе бидеме нечесни империјалисти кои ја поддржуваат големогрчката политика на националното угнетување“⁴³⁾

Пуљопулос во својата изјава до III-от редовен конгрес на КПГ поддршката на правото за целосно самоопределување до отцепување на угнетените нации ја услови со „ако и каде“ тие ќе го изразат таквото барање. И според него, бидејќи Македонците не го изразија таквото барање, поддршката на тоа право беше нереална и штетна за КПГ.

Одговарајќи му на тоа, А. Кимос, меѓу другото, пишува:

„... Последната таа претпоставка „ако и каде“ ја потцрта самиот Пуљопулос сакајќи, како што изгледа, да каже со тоа дека тој искрено го поддржува правото на отцепување само во случајот кога угнетените нации се изјаснат сами за тоа отцепување. И што предлага др. Пуљопу-

⁴³⁾ исто, од 1 март 1927 год.

лос во спротивен случај? Да ги сочуваме грчките граници, бидејќи „никој“ не сака отцепување. Така др. Пуљопулос го премолчи тоа прашање и покрај тоа што е дискутабилно и од правото решение зависи решавањето на прашањето дали паролата „Независна Македонија“ е правилна или е резултат на еден револуционерен романтизам.

Во некои други места во статијата и изјавата др. Пуљопулос даде периферен одговор за тоа прашање. Многу пати потцртува дека сега не постои ниту национално-револуционерно движење во грчкиот дел на Македонија, ниту тракиски народ што ќе ја води борбата за национална независност, ниту ориентација за таква борба има кај населението. Од таа констатација др. Пуљопулос извлекува основен аргумент против политиката што ја одреди Конгресот во ноември — декември 1924 година и Комунистичката интернационала по националното прашање.

Главно од причина на горната констатација тој предлага напуштање на паролата „Независна и обединета Македонија“ и ревизија на целата национална политика на Партијата. Тој негов аргумент не стои од следниве причини:

а) Со тој аргумент се стреми да го оправда откажувањето на најсущественото барање на ленинистичкиот став по националното прашање — должноста за поддршка на отцепување на утнетите нации. Што значи, бидејќи во грчкиот дел на Македонија сега нема национално-ослободително движење, ниту такви тенденции ниту движење за отцепување од грчката држава, ние треба да се откажеме да го пропагираме слободно правото на отцепување! Тој е логичниот заклучок што треба да го прифати Партијата ако се согласи со мислењето на Пуљопулос.

б) Извлекувајќи го тој заклучок др. Пуљопулос се затвора во тесни грчки рамки и во определувањето на вистинските односи на силите во Грција заборава две работи: прво, при одредувањето на ситуацијата во секој конкретен случај должни сме да тргнуваме не само од тесни грчки рамки туку сите факти да ги поврзуваме со ситуацијата во другите индустриски земји и во целиот свет и второ, за определување на конкретната ситуација должни сме да се ослонуваме не само на денешниот ден и да го земаме како статички туку во тесна врска со утрешниот ден и перспективата на нејзиниот развој. Тоа не го прави др. Пуљопулос. Ако тој болшевички ја разгледуваше оцената за односот на силите и положбата на национално-ослободителното движење во Македонија и Тракија, немаше да „заборави“ и да не ги земе предвид следниве два случаи: И покрај тоа што денес во грчкиот дел на Македонија нема засега национално движење со револуционерен карактер, но постои во Бугарија, Југославија и донекаде и во Турција силно национално-револуционерно движење на утнетениот македонски и тракиски народ со јасен револуционерен карактер. Крајната цел на тоа движење е „Независна и обединета Македонија и Тракија“.

Навистина некои делови на тоа движење не ја сфаќаат доволно уште таа цел. Внатре во тоа движење се води борба меѓу револуционерното крило и оние елементи кои за некои компромиси се готови да се откажат од револуционерните средства на борбата. Бугарската и срп-

ската угнетувачка буржоазија за постигнување на таа цел навистина успеаја да поткупат некои слоеви од тоа движење. Меѓутоа, движењето постои, тоа е реалност, се развива и не постои никакво сомневање дека на крајот не само што ќе стане сојузник на бугарската и српската работничка класа во борбата за соборување господството на буржоазијата туку, ќе го има своето влијание и во грчките делови на Македонија и Тракија каде, и покрај колонизацијата, ќе биде пренесено во тие делови.

Второ: Национално угнетување во грчките делови на Македонија и Тракија постои и неизбежно ќе доведе до појава на национално-револуционерно движење. Тоа неизбежно ќе се случи, особено и веројатно во врска со перспективите на развојот на Балканот, односно во врска со новата војна која во секој момент може да избувне меѓу Бугарија, Грција и Југославија и тн. Атмосферата е полна со експлозив. Таква војна многу е веројатна да избувне во блиска иднина и никој не може да го оспори фактот дека како резултат на таа војна ќе настапи и ќе зајакне национално-ослободителното движење во грчкиот дел на Македонија и Тракија.

Трето: Дури и во случај навистина во грчкиот дел на Македонија и Тракија да не постои сега национално-револуционерно движење, ние не треба да ја откажеме поддршката не само на правото на самоопредување туку и на отцепување на угнетените нации.

И ако уште се согласиме дека тоа прашање не е актуелно во дадениот момент, неоспорно е дека ќе стане крајно актуелно ако почне војната, ако избувне револуција во Европа. И надвор е од секое сомневање дека од самата природа и развојот на империјализмот војна неминовно ќе започне⁴⁴⁾

Пуљопулос во својата критика всушност бараше напуштање на паролата „Обединета и независна Македонија“ и предлагаше целокупната политика на КПГ по националното прашање да се сведе на следниве пароли: против војната која заканува нова поделба на Македонија, против секаква поробувачка конвенција за размена или „доброволно иселување“, заштита на сите слободи на малцинствата, балканска федерација на народите во која македонскиот народ слободно ќе ја определи својата судбина.

На ова барање на Пуљопулос за напуштање на паролата „Независна Македонија и Тракија“ А. Кимос, меѓу другото, одговори:

„а) ...Првата парола (против војната која заканува нова поделба на Македонија) како што се гледа за др. Пуљопулос е главната, бидејќи таа треба да ја замени паролата „Независна и Обединета Македонија“ и јасно покажува дека др. Пуљопулос не само што исцело се отргнал од болшевизмот туку минал во отворен заштитник на империјалистичката политика на грчката, српската и бугарската буржоазија, заштитник на државните граници на грчката буржоазија. Како инаку можеме да ја

⁴⁴⁾ исто

сфатиме паролата на др. Пуљопулос „против нова поделба на Македонија?“. Тоа точно значи дека Македонија веќе е поделена меѓу грабачката балканска буржоазија, дека др. Пуљопулос ја потврдува, зацврстува, ја признава таа поделба, се согласува со неа, или со други зборови се согласува да се наоѓа целиот македонски народ под јаремот на српската, грчката и бугарската буржоазија. Наопаку, лицето на таа парола значи признавање статус кво во Македонија, признавање на империјалистичката поделба на Македонија што стана по војната. Еден таков „хуман“ буржоаски, империјалистички став треба да се осуди од Партијата со целата решителност.

б) Што значи двосмислената парола „Заштита на секоја национална слобода?“. Која е таа секоја национална слобода? Се подразбира под таа „секоја“ и правото на отцепување или под таа „секоја“ треба да се прикрие негативниот став на Пуљопулос спрема борбата на Партијата за признавање правото на секоја угнетена нација и тогаш кога таа се случува да е и најмалубројна? И кога е борбата за „секаква национална слобода“? Може да е борба само во државните граници на Грција и само врз неприкосновеноста на тие граници на грчката буржоаска држава?

в) Што значи „целосно самоопределување?“. Го содржи ли во тој смисол и правото на отцепување? Во што се разликува овој став по тоа прашање не само од ставот на социјалдемократите туку уште и од ставот на пацифистите и недемократите, како Вилсен, кои секаде и секогаш исто така ја прокламираат паролата (само прокламираат) на самоопределување, дури и на целосно самоопределување на сите народи. Зошто ништо не се зборува во неговите пароли во врска со правото на отцепување?

г) Зошто др. Пуљопулос зборува само за „балканска федерација на народите“? На кои држави ќе биде таа федерација? На буржоаските, на пролеперските?! Можеби, др. Пуљопулос не го разбрал тоа прашање.

... И еве во една таква парола отсутува револуционерна перспектива. Нема збор дали е таа социјалистичка федерација или само федерација на „народите“? Каква класна содржина внесува во народите? Или федерација на работничко-селската демократија? За федерација на буржоаските држави врвват денес сите пацифисти и буржоаските демократи како Радик во Југославија...⁴⁵⁾

Што се однесува на ставот за кој КПГ требаше да се изјасни и да го брани, А. Кимос ги истакна следниве моменти:

1) Основната грешка на Партијата по националното прашање по ноември 1924 година беше таа што паролата „Независна и обединета Македонија“ ја направи всушност централна парола во својата дејност и работа;

2) Критиката на Пуљопулос и Кордатос и на другите е насочена не само против таа парола или местото што го заземе таа меѓу другите

⁴⁵⁾ Исто, од 2 март 1927 год.

пароли туку против многу суштествениот момент на целокупната комунистичка политика по националното прашање и заради тоа треба таа критика адекватно да се оквалификува и да се отфрли;

3) Партијата треба да ги проучува и да ги открива мерките за угнетување на националните малцинства од страна на грчката буржоазија и во нејзини редови, колку во парламентот и толку надвор од него, да се бори решително против националното угнетување под која било форма (даноци, школи, јазик, колонизација, аграрна политика и тн.);

4) Партијата не треба никаде да го крие својот принципиелен став по националното прашање — самоопределување на сите народи и национални малцинства и целосно признавање правото на отцепување. Паролата што ја исфрли Балканската федерација и Комунистичката интернационала „Независна и обединета Македонија“, „Обединета и независна Тракија“ треба да остане во важност како парола и за КПГ, имајќи предвид дека таа нема тесногрчки карактер, туку општобалкански и дека нејзиното реализирање е поврзано со пролетерската револуција и создавањето на балканска работничко-селска федерација;

5) Партијата е должна со секое средство да ја зајакне пропагандата за интернационализмот меѓу грчките работници и борбата против шовенизмот и национализмот што е оружје во рацете на грчката буржоазија за подготовка на нови војни...⁴⁶⁾

Покрај наведените, во дискусијата за внатрешнопартииската криза на КПГ зедоа учество и многу други активисти. Тие во нивната дискусија најголем простор и акцент му дадоа на националното прашање. Од исти или слични причини едни ја бранеа, а други ја напаѓаа политиката на КПГ по националното прашање.

Во една таква ситуација КПГ се припремаше да го одржи својот III редовен конгрес. Конгресот требаше да даде одговор за многусложените прашања на земјата, да се пресмета со опортунистичките, ревизионистичките и другите антимаарксистички и антипартииски струи и тенденции и со тоа да ја извлече Партијата од тешката внатрешна криза која со години ја следеше, да даде перспективни насоки за идната дејност на Партијата и на работничкото движење воопшто.

Секако едно од најсложените прашања по кое требаше да се изјасни и заземе став Конгресот беше македонското прашање.

Конгресот се одржа во март 1927 година. Во материјалите усвоени на Конгресот по националното прашање се вели:

„Национално прашање

Вонредниот конгрес од 1924 година ја одреди политиката на Партијата по националното прашање. Бидејќи од страна на Партијата по тоа прашање се сторени грешки и бидејќи некои другари прават обиди да се измени одлуката од Вонредниот конгрес по националното (прашање б. м.), Конгресот на Партијата решава:

⁴⁶⁾ исто, од 3 март 1927 год.

1) Гледиштата на другарите коишто предлагаат да се напушти паролата „Единствена и независна Македонија и Тракија“ базирајќи се на аргументи од второстепено значење, како: дали постои или не постои формиран македонски или тракиски народ, се погрешни.

Појдовна точка за одредување на болшевичка линија во секој конкретен случај треба да е: дали во дадената држава постои потиснување на националните малцинства и на каков начин е можно овие потиснувани народности заедно со работничката класа да ги поведеме во борба против владеачката буржоазија на потиснувачката нација.

2) Принципот на прифаќањето правото на самоопределување до отцепување на потиснатите националности треба да се манифестира во паролите на Партијата по националното прашање. Во 1923—1924 година, кога на Балканот постоеше непосредна револуционерна ситуација, Балканската комунистичка федерација и Комунистичката интернационала ја формулира паролата „Независна Македонија“ и тн., којашто ја отелотворуваше нашата основна линија по националното прашање и истовремено претставуваше конкретна парола која го осигуруваше привлекувањето на револуционерните народности кои живеат во разделената меѓу четири држави Македонија и Тракија, во борбата против буржоазијата на потиснувачките нации на страната на пролетаријатот од сите балкански земји. Најдоброто средство за нашата борба против империјалистичките тенденции на Србија и Бугарија е пропагирањето на паролата „Независна Македонија и Тракија“.

3) Покрај тоа што сега не се наоѓаме во непосреден револуционерен период, паролата „Единствена и независна Македонија и тн.“, треба да остане во сила. Менувањето на непосредниот револуционерен период во период на мачна подготовка за револуцијата влијае врз линијата на Партијата по националното прашање како што следува:

Во сегашниот период КПГ е должна да ја постави на преден план не непосредната борба за реализирање на погорната парола, туку кон конкретната борба против сите мерки и форми на национално потиснување (даноци, аграрно прашање, јазик, колонизација и тн.). Борбата треба да се води преку печатот, преку активностa на Партијата внатре и надвор од Народното собрание. Освен тоа Партијата е должна да ја пропагира паролата „Единствена и независна Македонија и Тракија“ поврзувајќи ја со непосредната опасност од нова војна на Балканот и истовремено популаризирајќи ја паролата за балканска федерација на работничко-селански републики во чии рамки е можно конечното решавање на националните прашања на Балканот. Партијата е должна да ги запознае конкретните форми на националното потиснување во Грција и да формулира некои од соодветните конкретни барања.

4) Грешката на Партијата по Вонредниот конгрес од 1924 година беше таа што националното прашање го направи всушност центар на својата целокупна активност. Грешката на Партијата од 1925 година не треба да се припишува на погрешноста на паролата, туку на местото кое оваа парола го заведе меѓу другите пароли на Партијата и во нејзината дејност.

5) Премолчувањето на паролата „Независна Македонија и тн.“ во последните избори за Народно собрание Конгресот го смета за погрешно.

6) Конгресот ја подвлекува потребата од зајакнувањето на пропагандата на интернационализмот меѓу работните маси и засилувањето на борбата против националистичката и шовинистичката пропаганда на буржоазијата, главно меѓу бегалците, за идеолошката подготовка на нова војна и за отпорот на работните маси против потиснувањето на националните малцинства⁴⁷⁾

Одлуките на III-от редовен конгрес ставија крај на внатрешно-партииската дискусија за кризата на КПГ. Колку тие одлуки (окрај ја извлекоа КПГ од кризата, не е предмет на овој прилог.

Што се однесува на ставот по националното прашање, како впрочем се гледа и од цитираниот дел од Резолуцијата, Конгресот го потврди ставот и паролата „Обединета и независна Македонија“ прифатен на III-от вонреден конгрес, критикувајќи го само местото што им беше дадено во целокупната активност на Партијата.

Критиката за местото што го заведе националното прашање во целокупната активност на Партијата по III-от вонреден конгрес, имаше за последица КПГ да ја замре работата околу сроведувањето на одлуките на III-от конгрес по националното прашање, поради што Претседателството на Извршниот комитет на Комунистичката интернационала во ноември 1931 година испрати апел до сите членови на КПГ. Во апелот, меѓу другото, се вели: „... КП на Грција остана далеку од револуционерната национално-ослободителна борба на народите потиснати од Грците. Не се потруди да ги преземе во свои раце, да ги зацврсти во организациони мерки огромните симпатии што ги ужива комунистичкото движење сред потиснатите националности (Македонци, Турци, Албанци, Евреи) што на буржоазијата ѝ ја олесни изолацијата на комунистите и теророт против револуционерните маси на потиснатите националности.

КПГ не реагираше, како што тоа требаше да го стори, против бранот на црниот антисемитизам и поттикнувањето против другите народи (Македонци, Турци), ... не ја разобличи заднината на оваа политика на буржоазијата.

⁴⁷⁾ исто, од 6 април 1927 год.

Партијата е должна без одлагање да води борба за правото на слободно самоопределување на нациите до отцепување, против националното потиснување и прогонување на Македонците и Турците... Треба да ја објасни нашироко и систематски програмата на Комунистичката интернационала по националното прашање. Дејноста на Партијата треба да се поврзува со катадневната борба на сите работници и селани со што ќе се овозможи најлесно разобличување на буржоазијата која во својата активност меѓу трудбениците се раководи од начелото „раздели на владај“. Партијата треба да преземе мерки веднаш да ги привлече во своите редови најдобрите работници од градот и селото, најдобрите и напредните елементи од селаните на потиснатите националности и со сите средства да го поддржи национално-ослободителното движење...⁴⁸⁾

* * *

Од внатрешно-политичката дискусија за кризата на КПГ и од официјалните ставови на КПГ по националното прашање, како заклучок меѓу двата конгреса (1924—1927) можеме да ги извлечеме следниве констатации:

1) Кај раководителите на КПГ не постоеше единство за ставот по националното прашање. Од позициите што ги заземаа за решавање на истото можеме да ги поделиме во три групи и тоа:

а) во првата група спаѓаа оние што ја прифатија политиката на Комунистичката интернационала и Балканската комунистичка федерација по националното прашање која од III-от вонреден до VI-от редовен конгрес на КПГ беше официјален став на КПГ. Тие сметаа дека, и покрај тоа што Македонците, како последица на присилното иселување и колонизација на Македонија, претставуваа малцинство, имаат право на обединување, целосно самоопределување до отцепување и формирање на своја независна македонска држава. Овој став прифатен на III-от вонреден конгрес (ноември 1924) останува официјален до VI-от редовен конгрес на КПГ, одржан во декември 1935 година, кога се заменува со ставот „полна рамноправност на малцинствата“;⁴⁹⁾

б) Во втората група спаѓаа оние што Македонците ги сметаат за посебна националност, но поради изменетиот национален состав во корист на Грците, не е можно да им се признае правото на целосно самоопределување до отцепување, односно правото да се обединат и формираат своја независна македонска држава.

⁴⁸⁾ „Пет години борби“, издание на „Rizospastis“, 1936 год. стр. 11—24, преобјавена во книгата „40 години на КПГ — 1918—1958, избор на документи“, политички и уметнички изданија, стр. 307—308.

⁴⁹⁾ „Komunistiki epiteorisi“, орган на ЦК на КПГ, бр. 2 од 16 јануари 1936 година.

Тие се залагаа за национални права на Македонците (јазик, училишта и сл.) но во границите на грчката држава. Оваа група врз основа на овој и други аргументи ја напаѓаше политиката на КПГ по националното прашање и бараше отфрлување на паролата „Обединета и независна Македонија“;

в) Третата и најмалубројната група, составена од националистички ориентираны елементи, тврдеше дека во Грција не постои македонска нација и според тоа не постои и македонско национално прашање за КПГ.

2) И покрај тоа што паролата „Независна и обединета Македонија“ останува официјален став на КПГ цели 11 години, поради неединство во врвното партиско раководство, истиот не беше секогаш доследно бранет и спроведуван. Тоа го потврдува, покрај другото, и цитираниот апел на Комунистичката интернационала.

3) Отпорот во врвното раководство на КПГ да земе став за решавање на националното прашање, придонесе КПГ до III-от вонреден конгрес да не можеше да земе официјален став по македонското национално прашање, а прифатениот став на Конгресот да не биде спроведуван доследно.

4) Од самата дискусија и настаните произлегува дека КПГ не изврши доволно идеолошка-политичка работа, односно интернационалистички не ги подготви широките работни маси и своето членство за разбирање и прифаќање на паролата „Обединета и независна Македонија“.

5) Отпорот и неединството на врвното партиско раководство по националното прашање пред и по III-от редовен конгрес беше една од главните причини КПГ на својот VI конгрес во 1935 година да го напушти ставот за „Единствена и независна Македонија“ и да го замени со ставот „Полна рамноправност на малцинствата“.

6) Неединството во раководството на КПГ по националното прашање имаше за последица таа да не изгради цврст и правилен став по него и поради тоа да не даде перспектива за решавање на македонското прашање во текот на Втората светска војна кога за тоа постоеја објективни услови.